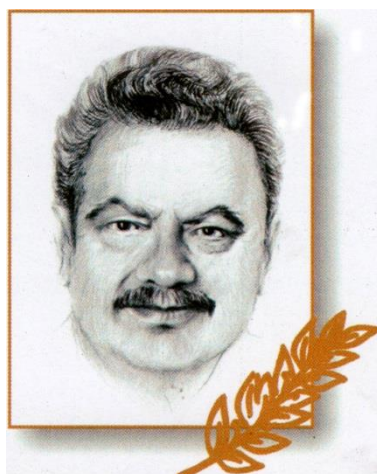

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Філологічний факультет
Кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць

Випуск 13

Рівне – 2023

УДК: 81. Л 59
ББК: 81.2 Укр.

Затверджено до друку вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 28 вересня 2023 року)

Рецензенти:

Лесюк М. П., доктор філологічних наук, завідувач кафедри слов'янських мов Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Ніколасенко Л. І., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу слов'янських мов Інституту мовознавства імені О. О. Потебні;

Деменчук О. В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Адах Н. А., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Архангельська А. М., докт. філол. н., професор кафедри славістики (секція україністики) Університету ім. Ф. Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка);

Вокальчук Г. М., докт. філол. н., професор кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Вокальчук Є. Л., канд. пед. н., доцент, завідувач навчально-методичного кабінету Рівненського економіко-технологічного коледжу НУВГП;

Волос Н. П., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*гол. ред.*);

Гаврилюк Н. В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Кірілкова Н. В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Кузьмич О. О., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Максимчук В. В., канд. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови і літератури НУ «Острозька академія»;

Медведь В.В., здобувач ступеня в/о PhD кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Мороз Л. В., канд. філол. н., професор, завідувач кафедри іноземних мов РДГУ;

Ніколайчук Г. І., канд. пед. н., професор, декан філологічного факультету РДГУ;

Ричагівська Ю. Є., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Совтис Н. М., докт. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Шкарбан Т. М., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ.

Л 59 **Лінгвістичні студії молодих дослідників**: Збірник наукових праць. Рівне : РДГУ. Вип. 13. 2023. 226 с.

До збірника увійшли статті студентів і магістрантів, аспірантів, кандидатів і докторів філологічних наук. У працях розглянуто актуальні питання граматики сучасної української мови, лексикології, неології, лінгводидактики.

Для викладачів, аспірантів, студентів-філологів, учнів шкіл.

Відповідальна за випуск – канд. філол. наук, доцент Н. П. Волос.

Видання здійснено в межах наукового проєкту кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету «Лінгвістичні студії молодих дослідників».

Дячук Вікторія, Шкарбан Тамара

(Науковий керівник – Шкарбан Т. М., кандидат філологічних наук, доцент)

ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА ЯК ОЗНАКА ІДІОСТИЛЮ ОКСАНИ ЗАБУЖКО

У статті досліджено один із фрагментів ідіостилю Оксани Забужко – емоційно забарвлену лексику, виокремлено основні групи, з'ясовано їх виражальні функції в тексті.

Ключові слова: *ідіостиль, емоційно забарвлена лексика, назви почуттів, оцінні лексеми, просторічна лексика, суфікси суб'єктивної оцінки, вульгаризми, емоційні вигуки, поетична лексика.*

The article examines one of the fragments of Oksana Zabuzhko's idiostyle – emotionally colored vocabulary, highlighted the main groups and elucidates their expressive functions in the text.

Key words: *idiostyle, emotionally colored vocabulary, names of feelings, evaluative lexemes, spatial vocabulary, suffixes of subjective evaluation, vulgarisms, emotional exclamations, poetic vocabulary.*

Постановка проблеми. Ідіостиль письменника є важливим аспектом літературної творчості, який допомагає виокремити автора серед інших та розкрити його унікальний спосіб вираження думок та ідей. Однак авторський стиль також є динамічним і змінюється з часом. У нашому дослідженні розглянуто групу емоційно забарвленої лексики у творах відомої української письменниці Оксани Забужко, яка вирізняється творчою манерою, прийомами мовної стратегії та філософською глибиною, що й забезпечує унікальність її ідіостилю.

Проблема індивідуального стилю автора була і залишається актуальною, посідаючи важливе місце серед сучасних мовознавчих досліджень, зорієнтованих на вивчення складної взаємодії низки факторів, що впливають на формування творчої манери письменника.

Метою наукової розвідки є дослідження емоційно забарвленої лексики, представлені у творах Оксани Забужко, з метою виявлення основних рис мовознавчого аспекту ідіостилу письменниці, виокремлення основних груп емоційно забарвленої лексики та з'ясування їх виражальних функцій.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній науці ідіостиль досліджували багато вчених, зокрема С. Я. Єрмоленко, П. Ю. Гриценко, Л. Я. Брославська, В. А. Чабаненко, О. О. Селіванова, В. В. Жайворонок, Р. Теребус та інші. Так, С. Я. Єрмоленко стверджує, що «системність індивідуального стилю ґрунтується на зв'язку мови й мислення, на формуванні мовної картини світу, в якій поєднано загальне й індивідуальне, загальне й одиничне» [5, с. 305]. Дослідниця висловлює свою позицію щодо втілення в індивідуальну манеру письма особистісної, авторської мовної картини світу. Запорукою цього, на її думку, виступають оригінальність та неповторність комбінування емоційно забарвлених ідей із загальноживаними образами.

Поняття «ідіостилу» науковці тлумачать по-різному. Для цього вони послуговуються термінами «індивідуальний стиль», «ідіостиль», «ідіолект», «художнє мовомислення» та «індивідуальний мовосвіт». Іноді ці терміни вживаються як взаємозамінні, оскільки не мають чітких дефініцій та розмежувань [6, с. 174]. Переважно ми будемо послуговуватися в дослідженні терміном «ідіостиль».

На думку Л. Я. Брославської, дослідження мови художньої літератури охоплює проблеми стилю художнього твору та індивідуальної мови його автора. Ці два аспекти спираються на поняття індивідуального стилю як своєрідної, історично обумовленої, складної, але структурно єдиної системи та водночас обумовлюються ним [2, с. 85].

Ідіостиль письменника – це унікальний стиль написання, який властивий конкретному автору. Він включає в себе вибір лексики, синтаксичних одиниць, ритму, образів і способів вираження, які роблять тексти письменника впізнаваними та характерними. Власне, ідеться про особисту манеру автора виражати свої думки та ідеї. При цьому ідіостиль письменника розвивається і змінюється з часом, він може перебувати під впливом інших письменників, модифікуватися культурними та історичними факторами [1].

Оксана Забужко – відома українська письменниця, поетеса, есеїстка та лауреатка престижних літературних премій. Для її творчості характерне глибоке філософське підґрунтя та багатошаровість, а її ідіостиль є непередбачуваним та унікальним. Мовний аспект у творчості Оксани Забужко відіграє важливу роль, адже її тексти насичені мовними іграми, алегоріями та каламбурами, що робить їх ще цікавішими для аналізу.

У сучасній лінгвістиці традиційно виокремлюють два типи емоційно забарвлених слів: 1) слова, що виражають поняття й емоції водночас; 2) емоційні вигуки, які є симптомами різних психічних переживань людини та реакції на певні фізичні подразнення.

Одиниці першого типу В. Чабаненко зі свого боку поділяє на два розряди: 1) слова, які називають певні емоції та переживання; 2) слова, у значенні яких є емоційно-оцінний компонент [7, с. 149].

За нашими спостереженнями, у творах Оксани Забужко центральну позицію займає підгрупа емоційно забарвленої лексики, до якої належать назви позитивних або негативних почуттів: *любов, щастя, надія; біль, самотність, страх, відчай, страждання: І любов по копійці міняли бозна-де і з ким [3, с. 3]; Якщо це не любов, / То – в міжбрів'я-упала-звізда [3, с. 8]; Ні, Альберте. Пробач мені, хлопче, – в цім щастя нема [3, с. 14]; про надію, то годі й казати [3, с. 14].*

У творчому доробку О. Забужко функційно вагомими є оцінні лексеми, що найчастіше стають емоційно забарвленими в конкретних контекстах, передаючи унікальну філософію авторського світобачення: *Що на київській*

крові десь родять *афганські піски* [3, с. 14]; ...*століття, закрое*не з воєн і *боєнь* [3, с. 8]; *На цій планеті, тяжко нами хворій* [3, с. 13] тощо.

Окрему групу в текстах творів Оксани Забужко становить просторічна лексика, яка зазвичай є засобом надання творам розмовного характеру. Наприклад, серед стилістично знижених дієслів вагоме місце належить лексемам на позначення звуків: ...*тонко цвѣохнув* лук [4, с. 8]; ...*якщо, звичайно, не пекнуть* [4, с. 10]. Просторічні слова переважно надають текстам гумористичного, іронічного або сатиричного забарвлення. В аналізованому матеріалі нерідко натрапляємо й на суржикізми: *вобщє, в етом вашем оркєстрє* / *Не завадила б парочка добрих бенгальських вогнів* [4, с. 15].

За нашими даними, у творах Оксани Забужко регулярно функціонують емоційно забарвлені слова із суфіксами суб'єктивної оцінки, до яких зараховуємо суфікси позитивної оцінки (*-еньк-, -ісіньк-, -ик, -оньк-, -иц-, -чин-, -ечк-, -очк-, -ц- тощо*) та суфікси негативної оцінки (*-уг- (-юг-), -ак- (-як-), -ук- (-юк-), -яг-, -еч-* та інші): *Що падав дощ, і що старечий* голос – / *ужє не чоловічий, не жіночий* [4, с. 12]; *Та щє гробацюги, обкурєні чортполоху* [4, с. 8]. Основна функція таких лексем – відтворити ставлення автора до героїв або зображуваних подій.

У досліджуваному матеріалі фіксуємо вульгаризми, зокрема лайливі слова, які зазвичай у тексті додають характеру невимушеності: *Ачей докопаємось, бля, до Великого Льоху!* [4, с. 4]. Специфічний колорит створюють у творах жаргонізми та сленгізми, наприклад: *...який я моторний!* / – *Отвали!* [3, с. 8].

В аналізованих текстах активно представлені емоційні вигуки як концентровані виразники ставлення авторки до подій або образів: *Ах, цей лемент зовсюдний, і ах, ці вологі безецно* [3, с. 17]. Загалом емоційні вигуки, звуконаслідувальні слова та фразеологічні вигуки виражають різноманітні почуття авторки або ліричного героя: *Ах ти Господи, як це наївно!* [4, с. 14]; *Ось де вона, Поезія, / Боже, нареши!* [3, с. 23].

Поетична (урочиста, піднесена) лексика у творах Оксани Забужко є

важливим образним, текстотвірним і естетичним елементом: *Убієнні невинно історики вичахлих націй* [3, с. 13]. Використання таких слів надає оповіді урочистості, підвищує пафос тексту: *...бо на нього древо пішло сире, / і задирки в шкіру встигли вп'ястись* [4, с. 16]. Дослідники приписують так званим поетизмам у мовотворчості письменниці волюнтативну функцію, убачаючи або підсилення патетики, або пом'якшення, інтимізацію тексту.

Отже, у творах Оксани Забужко емоційно забарвлена лексика є семантично та функційно неоднорідною. Вона потребує розподілу на окремі підгрупи, а саме: лексеми на позначення почуттів, оцінні лексеми, просторічна лексика, лексеми із суфіксами суб'єктивної оцінки, вульгаризми, емоційні вигуки, поетизми. За кожною з виокремлених груп закріпилося певне експресивно-виражальне навантаження (вираження почуттів та емоцій, надання гумористичного, іронічного, сатиричного забарвлення, внесення характеру невимушеності, створення урочистого настрою, підвищення пафосу тексту тощо). Проаналізовані лексеми слугують важливими засобами розкриття авторського художнього світобачення.

Прагнучи до мовної точності й майстерності, Оксани Забужко дбає про кожне слово та фразу, намагаючись передати свої думки та почуття якомога точніше, що, безперечно, сприяє ефективності в комунікації з читачем.

Література

1. Дідух Х. Ідіостиль як відображення авторської картини світу. *Філологічні науки. Серія «Риторика і стилістика»*. 2012. URL: http://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Philologia/2_111114.doc.htm.
2. Брославська Л. Я., Шевченко І. С. Ідіостиль і концептуальна ідіосфера автора у художньому дискурсі. *Вісник ХНУ. Дискурсологія: семантика і прагматика*. 2012. № 1003. С. 22–27.
3. Забужко О. С. Хроніки від Фортінбраса. *Вибрана есеїстика 90-х*. К.: Факт, 1999.

4. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. К., 1997. 144 с.
5. Єрмоленко С. Стиль індивідуальний. *Українська мова: енциклопедія*. К., 2004. С. 603–604.
6. Теребус Р. До проблеми ідіостилю: термінологічний аспект. *Науковий журнал*. 2016. № 1. С. 174–182.
7. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів українська мови : Монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ДИНАМІКА ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА
ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

- Волос Наталія, Воробієвська Яна. ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВИ ТВОРІВ ІРЕНИ КАРПИ..... 4
- Гуменюк Яніна. ЗВЕРТАННЯ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ГІРНИКА.....13
- Дубенчук Аліна, Мельник Наталія. СКЛАДНОПІРЯДНЕ РЕЧЕННЯ В МОВОСТИЛІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА.....21
- Саджайя Діана. ПОВТОР ЯК СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНА ДОМІНАНТА В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СТУСА.....27
- Шкарбан Тамара, Сачковська Юлія. СИНТАКСИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПРОЗИ ДАРИ КОРНІЙ.....34

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА МОВИ В ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКАХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ
ВИЯВАХ

- Бортнік Віра. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ НАЗВ ОСІБ ЧОЛОВІЧОЇ І ЖІНОЧОЇ СТАТІ В МОВІ СУЧАСНИХ МЕДІА.....44
- Веремчук Ольга. ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИЧНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ.....49
- Власюк Іванна. АНАЛІЗ ІСТОРІЇ БЛІНГВІЗМУ В УКРАЇНІ ТА ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ НА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ.....56
- Володько Анастасія. МЕТАФОРА В ПІСЕННИХ ТЕКСТАХ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА.....64
- Дячук Вікторія, Шкарбан Тамара. ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА ЯК ОЗНАКА ІДЮСТИЛЮ ОКСАНИ ЗАБУЖКО.....70
- Кравець Євгенія. ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТЕЙ «СІРОМАНЕЦЬ», «ПЕРВІНКА», «КІНЬ НА ВЕЧІРНІЙ ЗОРІ»).....76
- Кузьмич Оксана, Муляр Тетяна. СТИЛЕТВІРНА Й ТЕКСТОТВІРНА РОЛЬ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА».....83
- Лясковська Аліна. ПЕРЕКЛАДИ ТВОРІВ С. ЛЕМА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ....92

Ричагівська Юлія, Захарчук Ольга. ХУДОЖНІ ФУНКЦІЇ ДІАЛЕКТИЗМІВ У РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ТРОЩА».....100

Совтис Наталія, Цапук Ангеліна. ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» У ХУДОЖНЬОМУ ОСМИСЛЕННІ ТЕМИ ВІЙНИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО).....105

Стельмах Антоніна. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ ЯК НАУКИ.....117

Шершун Богдана. ХУДОЖНІСТЬ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ ЯК ДЖЕРЕЛО СТИЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....124

РОЗДІЛ 3

НЕОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИЙ І ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ

Адах Наталія, Котович Мар'яна. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ІМЕННИКІВ ПАВЛА ВОЛЬВАЧА.....139

Вокальчук Євген, Парницька Ірина, Хом'якова Марта. МАТЕРІАЛИ ДО «СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКОГО СПРОТИВУ (НЕОЛОГІЯ ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014–2023 РОКІВ)».....147

Дрегель Тетяна. НЕОЛОГІЗМИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ І КЛАСИФІКАЦІЇ.....156

Кулик Ірина. НЕОЛОГІЯ СУЧАСНИХ ПОЕТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....163

Лобач Валерія. НЕОЛОГІЗМИ ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014–2023 РОКІВ...169

Нагорна Юлія. СЛОВОВІРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОЇ ПОСТМОДЕРНОЇ ПРОЗИ.....179

Нивчик Зоряна. ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС НЕОЛОГІЗМІВ ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014–2023 РОКІВ (словникові матеріали).....186

Савицька Катерина. СЛОВОТВОРЧИСТЬ ВАЛЕНТИНИ ЛЮЛІЧ ТА НАТАЛІЇ ДЕМЕДЮК ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014-2023 РР. (ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ).....204

РОЗДІЛ 4

МОВНА ОСВІТА Й КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Коваль Марина. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....210

Колеснікова Юлія. МОВНА ОСВІТА І КУЛЬТУРА МОВИ ЯК СКЛАДОВІ КУЛЬТУРНОЇ ДЕОКУПАЦІЇ ДОНБАСУ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	215
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	221
ЗМІСТ.....	223

Наукове видання

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць «Лінгвістичні студії молодих дослідників»

Випуск 13

Головний редактор *Волос Н. П.*

Заступники головного редактора *Адах Н. А., Гаврилюк Н. В., Ричагівська Ю. Є.*

Відповідальна за випуск *Волос Н. П.*

У дизайні обкладинки використано портрет професора К. Ф. Шульжука (автор – О. Г. Сорока)

Лінгвістичні студії молодих дослідників: Збірник наукових праць. Рівне : РДГУ. Вип. 13. 2023. 226 с.

Linguistic Studies of Young Researchers: A Collection of Scientific Works. Rivne : RSHU. Vol. 13. 2023. p.226.

The collection includes articles of students and masters, postgraduates, candidates and doctors of philological sciences. The works dealt with topical issues of the grammar of the modern Ukrainian language, lexicology, neology, linguocultural and comparative studies.

It is intended for teachers, postgraduates, students of philology, schoolchildren.

Адреса редколегії:

кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука
Рівненського державного гуманітарного університету, вул. Пластова, 31, м. Рівне, 33000.